

Maktspel eller gemenskap på lika villkor?

En diskursanalys av politikernas resonemang kring R2P-
normens praktik

Abstract

Diskursen kring humanitära interventioner är omdebatterad: finns det andra motiv än humanitära bakom interventionerna? Motiv styrda av rika länders försök att påvisa sin makt? The International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS), publicerade 2001 rapporten *The Responsibility to Protect*. Rapporten skulle innebära ett fundamentalt steg för att förhindra nya förödande brott mot mänskligheten likväl som bakomliggande, oönskade motiv. Men hur resonerar politiker i samband med interventioner? Syftet med denna uppsats är att genom en diskursiv analys tillämpa bl.a. foucauldianska maktteorier för att studera hur politiker resonerar kring främst hot, beskydd och beskyddsbehov i R2P-normens praktik.

Resultatet påvisar flertalet antydningar om hur dessa politiker ser sig själva som bärare av den sanna kunskapen och således tydligt pekar ut rätt och fel och skapar en slags hierarki över dessa studerade subjekt. Vilket jag menar bidrar till generaliserande antaganden.

Nyckelord: R2P, responsibility to protect, makt, Foucault, poststrukturalism

Antal ord: 8677

Innehållsförteckning

1	Inledning.....	1
1.1	Bakgrund och syfte.....	2
2	Metod och teori.....	4
2.1	Teoretiska utgångspunkter.....	5
2.1.1	Subjekspositioner.....	5
2.1.2	Disciplinär makt.....	6
3	Analysmaterial.....	7
3.1	Politiska uttalanden.....	7
4	Analys.....	9
4.1	Problem.....	9
4.2.1	De goda, beskyddande subjekten.....	10
4.2.2	De onda, hotande subjekten.....	11
4.2	De beskyddsbehövande subjekten.....	13
4.2.1	Offerpositioner.....	14
4.2.2	Kulturella skillnader.....	16
4.3	De ’’styrande’’ lösningarna.....	17
5	Avslutande diskussion.....	20
5.1	Kritiska reflexioner och fortsatt forskning.....	21
6	Referenser.....	23

1 Inledning

Språket utgör ofta en betydande kraft, inte minst får politiska beslutsfattaress tal ofta stor uppmärksamhet där klumpiga uttalanden kan leda till ett medialt ramaskri. Samtidigt som deras ofta skickligt retoriska argumentation lätt kan passera obemärkt förbi utan att medvetet i själva verket ha en betydande påverkan över våra tankar. Detta kan kort och gott kallas för maktpolitik (Bellamy & Wheeler 2011:522). Anledningarna till sådana resonemang kan vara mångfaldiga. Kanske är de listigt utformade för att talaren vill hävda sin egen makt. Eller också är de skapta för att locka åhörarna på ett manipulativt sätt. Men de kan även anses vara självklara, vilket i sin tur kan bidra till oönskade konsekvenser för andra, oliktankande individer. Att politiska uttalanden har en omfattande betydelse – att språket har betydelse – kan inte minst tydliggöras genom att Winston Churchill 1953 vann nobelpriset i litteratur med motiveringen: *för sin behärskning av historisk och biografisk beskrivning samt för lysande retorik för att försvara upphöjda mänskliga värden* [min översättning] (Nobelprize.org, 14-05-18).

En politisk sfär som ofta får kritik för att i själva verket genomsyras av maktpolitiska företeelser snarare än dess faktiska syfte, berör humanitära interventioner. Vilket innebär att det internationella samfundet vidtar åtgärder genom ingripande i ett land för att säkra de humanitära förhållandena för civilbefolkningen (FN-fakta 2/08). Problematiken grundar sig oftast i hur förhållandet mellan rätten till suveräniteten - (som innebär att var stat enskilt har rätten att styra över sina angelägenheter) och rätten till att intervensera av humanitära skäl - ska se ut. När ska det internationella samfundet ha rätt att kränka denna suveränitetsprincip för att trygga befolkningens säkerhet och till vilken utsträckning? Inte minst sattes dessa frågor på prov i samband med folkmorden i Rwanda 1994 där många menar att det internationella samfundet gjorde "too little too late" (Weiss 2011:8). Eller Kosovo-konflikten 1998-1999 där man istället menade att det gjordes "too much too soon" (Ibid.). Detta har i sin tur legat till grund för uppmärksammandet av möjliga brister gällande reglerna kring humanitära interventioner. Med bakgrund i denna kritik publicerade FN:s särskilt framtagna kommission, The International Commission on Intervention and State Sovereignty (ICISS-kommissionen), 2001 rapporten: *The Responsibility to Protect*. Genom inrättandet av begreppet *The Responsibility to Protect* (R2P), fastslår rapporten bland annat att suveräniteten inte enbart innebär att staten har en rätt att kontrollera dess angelägenheter, utan även har en skyldighet att skydda landets invånare. Samtidigt fastställer rapporten att denna skyldighet övergår till det internationella samfundet om staten i fråga saknar denna förmåga, eller inte har något intresse för den. ICISS menar att inrättandet av R2P innebär en betydande terminologisk förändring, nämligen att ta avstånd från att se det som en rättighet att intervensera av humanitära skäl till att istället fokusera på *skyldigheten*

att intervensera för att skydda medborgarna från folkmord, krigsförbrytelse, etnisk rensning eller brott mot mänskligheten (ICISS 2001:17, §2.29, 31, §4-13). Kommissionen menar således att denna terminologiska förändring skulle innebära att fokus skiftas från att se interventionerna som en handling grundat i en annan stats intresse. Detta eftersom man menar att uppmärksamheten ska skiftas från de aktörer som överväger en intervention till att istället lyssna till de som söker eller behöver stöd (ICISS 2001:17, §2.29). Vissa ser denna nya, terminologiska förändring – det vill säga ”skyldigheten” – som ett väsentligt steg för att undvika att nya, förödande brott mot mänskligheten begås. Medan andra snarare ser det som en förstärkande möjlighet för västvärlden att implementera sina idéer och värderingar i andra länder. Hur man väljer att se på R2P handlar naturligtvis om hur man själv väljer att tolka och se sin omvärld. Den franske filosofen Michel Foucault menar dock att det är makten som skapar hela vår sociala omvärld (Jørgensen & Phillips 2000:20). Således blir hela R2P-normens¹ existens en fråga om makt. Det är denna tes som kommer att driva denna uppsats.

1.1 Bakgrund och syfte

Bakgrunden till denna uppsats är de mångfacetterade frågor och kritiska aspekter som genomsyrar R2P-diskussionen. FNs ansvarige för det utvecklande arbetet av R2P-normen, Edward C. Luck, menar att R2P inte ska betraktas som en princip utan som en hel rörelse byggt på ett bottom-up koncept utifrån en sedan 1980-talet växande global oro gällande den mänskliga säkerheten (2012:44-45,40). Samtidigt menar han att det är av vikt att ställa de frågor gällande vems intressen och insatser den egentligen tjänar – handlar det om makt och principer eller om Rwanda och Irak? som han själv uttrycker det (Luck 2012:40). Även FNs generalsekreterare Ban Ki-moon har förklarat hur R2P är en av de mer mäktiga, men mindre förstådda idéerna av vår tid (Hoffmann & Nollkaemper 2012:17). Många menar att kritiken främst grundar sig i det faktum att R2P inte utgör någon regel utan snarare ett slags imperativt ramverk. Det råder således ingen enighet kring hur normen ska praktiseras. Vissa ser problemen i säkerhetsrådets konstruktion där man menar att det i själva verket är bakomliggande motiv, genomsyrade av egenintresset, som faller avgörandet för när och hur normen används (Bellamy & Wheeler 2011:522-523). Andra menar att den alltid kan manipuleras och hanteras olika av olika politiska beslutsfattare. Där faktas tolkningar och hur väl argumenten presenteras faller avgörandet (Ibid.). Det är denna senast nämnda kritik som utgör kärnan för denna uppsats. Syftet är således att genom att främst tillämpa foucauldianska teorier, diskursivt undersöka hur politiker resonerat kring normen i samband med olika interventioner. Kan den

¹ En *norm* kan beskrivas som ett påbud om hur man anses bör handla eller om hur något bör vara beskaffat eller organiserat (ne.se ”norm”). När jag refererar till R2P som en *norm* menar jag således dess normativa värde vad gäller påståendet att omvärlden bör se det som en moralisk skyldighet att ingripa då civila utsätts för fara.

språkliga praxis som ger sig till uttryck i dessa politiska tal och ICISS-kommissionens rapport tänkas påvisa olika idéer som ter sig på just ett maktpolitiskt vis? För att försöka nå ett svar på detta kommer jag främst att studera hur synen på hot, beskydd och beskyddsbehov skapas inom diskursen. Den frågeställning jag utgår ifrån lyder därmed följande:

Hur formas olika idéer om hot, beskydd och beskyddsbehov i R2P-normens praktik?

2 Metod och teori

I detta avsnitt presenteras mina metodologiska och teoretiska utgångspunkter. Dessa utgörs av diskursanalys där de teoretiska analysaspekterna främst inspireras av Foucault.

Eftersom hela syftet med min studie är att göra en empirisk maktundersökning var valet att genomföra en diskursanalys naturligt. Metoden lämpar sig väl för just denna typ av undersökning, eftersom man oftast inte enbart söker efter det direkt uttalade innehållet i materialet, utan även efter det mer latent och vad detta kan tänkas innebära. En diskursanalys kan därmed främst sägas vara intresserad av att studera vad Steven Lukes kallar för den tredje dimensionens makt – makten över tanken (Bergström & Boréus 2012:400). I diskursanalysen bryts distinktionen mellan idé och verklighet upp, samtidigt som språk och handlingar vävs samman. Därmed blir språket det centrala och ses som strukturerat utifrån olika mönster som formar en social praktik (Jørgensen & Phillips 2000:7). Det är det språkliga mönstret som sätter gränser för hur vi tänker och agerar. Foucault menar att samhällets mest bekanta begränsning utgörs av förbudet (1971/1993:7). Förbudet sätter exempelvis gränserna för vad man får och inte får säga, likväl som vilka som har rätt att uttala sig om specifika ting (Ibid.). Således tydliggörs kopplingen mellan diskursanalys och makt, och olika maktordningar (Bergström & Boréus, 2012:354). Kortfattat kan en diskursanalys förklaras som en analys av text eller tal där syftet är att uppmärksamma vad som sägs, varför det sägs och vad det kan få för konsekvenser (Wilhelmsson 2009:9).

I denna uppsats kommer jag därför studera den språkliga praxis som ger sig till uttryck i politiska uttalanden relaterade till R2P, samt i FNs formella dokument. Detta främst för att se hur synen på hot, beskyddsbehövande samt beskyddare konstrueras. Jag tänker alltså dekonstruera resonemangen efter en noggrann genomläsning av materialet och söka efter olika implikationer på makt, idéer, rationalitet etc. Detta kan i sin tur motivera varför jag teoretiskt främst inspireras av poststrukturalistiska idéer. Poststrukturalismen menar att det inte existerar någon objektiv sanning. Den förhåller sig således kritiskt till att definiera – eller strukturera – exempelvis hot eller beskyddsbehövande på ett visst sätt (Hansen 2011:168). Mer specifikt inspireras jag av Foucault, som ses som en av poststrukturalismens främsta tänkare (Boréus 2009:124). I sina empiriska undersökningar sätter han ofta makten i fokus. Hans syfte är att studera hur diskursen formas genom att få grepp om dess bekräftande makt som anses konstruera kunskap, kropp och subjekt (Jørgensen & Phillips 200:20; Foucault 1971/1993:46,49). Vidare menar han att makten inte kan ägas, den kan enbart existera då den utövas av någon gentemot någon annans agerande (Sunesson 1975/1987:12). I mitt fall är syftet alltså att studera den makt som uppdragas genom R2P-normens utövare, det vill säga de politiska beslutsfattarna. Eller ”kunskapsproducenterna” som Foucault kallar dem (Sunesson 1975/1987:12).

2.1 Teoretiska utgångspunkter

Inom diskursanalys-genren finns inget givet svar på hur kopplingen mellan teori och analys ser ut (Bergström & Boréus 2012:403). Vad som ska rymmas inom diskursen, och vilka analytiska verktyg som ska användas, skiljer sig således från undersökning till undersökning. De analytiska verktyg som kommer att användas i min undersökning är således utformade för att kunna studera det som *jag* anser vara mest intressant, och relevant, med tanke på uppsatsens syfte. Följaktligen är det också av vikt att belysa att det är *min* tolkning av materialet som kommer att förmedlas.

Nedan följer ett analytiskt ramverk som främst är formulerat utifrån Foucaults teorier, vilka presenteras i den text som författats ner från hans installationsföreläsning *Diskursens ordning* vid Collège de France, 1971 (1993). För att få en djupare förståelse för hur hans teorier kan användas metodologiskt, samt hur en analysram kan utformas, har jag tagit hjälp av Göran Bergström och Kristina Boréus metodbok *Textens mening och makt* (2012) samt Marianne Winther Jørgensen och Louise Phillips *Diskursanalys som metod och teori* (2000).

2.1.1 Subjektspositioner

Först vill jag förklara hur jag har valt att formulera och avgränsa vad jag söker efter inom diskursen, där diskursen utgörs av vad jag har valt att kalla för R2P-normen. För att kunna undersöka hur huvudsakligen synen på hot, beskydd och beskyddsbehov skapas inom diskursen, kommer jag att studera hur olika så kallade subjektspositioner skapas (Jørgensen & Phillips 2000:20–21; Bergström & Boréus 2012:359). Till skillnad från bestämda aktörer utgörs subjekten inte av några enhetliga, autonoma och självstyrda varelser. Subjekten kan istället ses som skapta inom diskursen och existerar således inte utom den (Jørgensen & Phillips 2000:20–21). Det är kunskapen som styr hur dessa subjekt formas och vilka handlingsmöjligheter de erbjuds (Bergström & Boréus 2012:361). Exempelvis skapas ”kriminalitet” som en följd av specifikt tillhörande institutioner, så som fängelser. För att ett fängelse ska kunna existera förutsätts i sin tur att det finns några tillhörande subjekt, det vill säga några som anses vara kriminella (Ibid.). Samtidigt är det genom makten - eller kunskapsproduktionen - som denna kriminalitetsdiskurs skapas. Kriminalitet kan således ses som skapad av exempelvis rättsystemet. Med andra ord kan diskursens subjektskapande ses som den process som gör att olika typer av identiteter utformas.

På samma vis menar jag att det inom R2P-diskursen skapas subjekt som förutsätter varandra. Dessa utgörs alltså av de individer vars R2P-normens syfte är att beskydda, det vill säga landets i fråga civilbefolkning. Andra subjekt som skapas är de som pekas ut som hot eller problem, exempelvis en viss regim eller militant rörelse och den eller de aktörer som anses bära ansvaret att beskydda. Det är här tydligt hur kunskapen ger sig till uttryck inom R2P-normen - för att normen överhuvudtaget ska kunna utövas måste kunskapsproducenterna (de politiska

beslutsfattarna) skapa dessa subjekt. Det vill säga, för att skyldigheten ska kunna praktiserats genom en intervention, måste i sin tur ett hot pekats ut likväl vilka som anses vara i behov av beskyddet. Hur makten ger sig till uttryck kan således identifieras genom att se till hur sådana olika subjektpositioner skapas och behandlas. Jag kommer exempelvis studera ifall de civila pekats ut som offer eller som i behov stöd. Om subjekten behandlas på ett passivt eller aktivt sätt, det vill säga om deras egna yttringar ges utrymme eller inte.

2.1.2 Disciplinär makt

För att förtydliga hur jag kommer att studera dessa subjektpositioner tar jag ytterligare hjälp av några relevanta aspekter av Foucaults teorier. Genom att studera diskursens så kallade möjlighetsvillkor kan jag se till hur dessa subjekt skapas. Detta eftersom möjlighetsvillkoren helt enkelt kan förklaras som de aspekter som möjliggör diskursens existens. Något pekats ut som problem, vilket i sin tur gör att olika subjektpositioner skapas, och sedan etableras olika lösningar på problemet (Bergström & Boréus 2012:360). Det är centralt att studera hur dessa lösningar skapas inom R2P-normen eftersom FN menar att det inte bara åligger en skyldighet att kortsiktigt stoppa det direkt våldsamma hotet, utan även *”[...] undanröja de underliggande såväl som de direkta orsakerna till inre konflikter och andra av människor vållande kriser som utsätter befolkningen för fara.”* (FN-fakta nr 2/08). Således är det tydligt att FN önskar att *styra* subjekten mot ett förändrat beteende. Denna styrning – som ofta kallas för den disciplinära makten – kan ge sig till uttryck i så väl positiva som negativa termer (Foucault 1971/1993:21-26). Till det förstnämnda kan exempelvis utmärkas viljan att kontrollera, forma, övervaka och normalisera medan det sistnämnda istället kan utmärkas av straff och restriktioner (Bergström & Boréus 2012:382). Huruvida denna disciplinära makt skapas i positiva eller negativa former, beror dels på vilket subjektet är, dels på den institutionella omgivningen. För att återigen lyfta exemplet med kriminalitetsdiskursen kan lagens mening belysas. Inom fängelsets korridorer kan lagen ses som restriktiv för de kriminella, medan den utanför fängelset kan ses som en möjlighet för att undgå kriminalitet. Likväl som en handling kan ses som positiv i det ena subjektets ögon men mindre önskvärd i den andres. Exempelvis kan politiska beslutsfattares vilja att kontrollera tobakshandeln enligt dem ses som en god gärning eftersom det kan erbjuda förbättrade hälsovillkor för samhället i stort. Samtidigt som det för enskilda individer snarare kan ses som ett förtryck gentemot deras egen vilja (Bergström & Boréus 2012:386-387).

Genom att studera förekomsten av sådana implikationer av negativ respektive positiv styrning i analysmaterialet, kan jag således få en förståelse för hur dessa lösningar skapas och blir till medel för att styra subjekten åt ett visst håll.

3 Analysmaterial

I detta avsnitt presenteras det material som kommer att utsättas för diskursanalysen, samt motivering till detta urval. Detta består främst av fyra politiska uttalanden, samt delar av ICISS-kommissionens rapport *The Responsibility to Protect*.

De tal som kommer att analyseras har valts ut strategiskt genom flera urval. Först och främst har jag sökt efter en omfattande mängd uttalanden som gjorts av politiska beslutsfattare (som på något sätt är relaterade till FN) om ämnen förknippade med R2P-normen. Det vill säga motiverar möjlig eller pågående intervention genom att beskriva den ”skyldighet” som åligger det internationella samfundet² att hjälpa. Därefter har ett tiotal uttalanden valts ut för mer noggrann läsning. Med tanke på denna uppsats omfattning och eftersom diskursanalysen kräver en mycket närgången och noggrann läsning av materialet har jag slutligen valt ut fyra av dessa tal för analys³. Dessa är de som jag anser vara mest intressanta att lyfta fram eftersom de erbjuder en tydligt målade bild av samtliga subjekt som jag önskar att studera. Jag har också valt att komplettera detta material med att även analysera delar av ICISS-kommissionens rapport *The Responsibility to Protect* som kan ses som själva R2P-principens⁴ formella ramverk. Här fastställs principens innebörd samt önskvärda tillämpningsmetoder och är därmed väsentlig att studera. Eftersom det däremot främst är hur subjekten skapas inom diskursen, i samband med interventioner, som jag önskar att studera kommer mest fokus att läggas vid analys av talen.

3.1 Politiska uttalanden

Nedan följer en lista över de uttalanden som kommer att analyseras i denna uppsats:

- *Clinton justifies U.S. involvement in Kosovo*, 13 maj 1999

² Med det ’internationella samfundet’ menar jag FN och (några eller någon av) dess medlemstater.

³ Observera att jag inte söker att säga något generellt genom analys av detta urval utan snarare uppmärksamma för vidare diskussion.

⁴ En *princip* kan till skillnad från normen i högre utsträckning förknippas som en regel, en förutsättning för någots existens (se ”princip”). När jag refererar till R2P som en *princip* menar jag således det formella inrättandet av R2P i FNs arbete.

Före detta amerikanske presidenten Bill Clinton förklarar den rådande situationen i Kosovo under den inbördeskonflikt som rådde i landet i slutet av 1990-talet, samt rättfärdigar NATOs intervention.

- *Blair's speech to Congress*, 17 juli 2003

Före detta premiärminister för Storbritannien, Tony Blair, talar till den amerikanska kongressen där han förklarar hur arbetet med att bekämpa terrorismen och beskydda utsatta bör gå till väga.

- *Remarks by the President on the Situation in Libya*, 18 mars 2011

- *Remarks by the President in Address to the Nation on Libya*, 28 mars 2011

Två nära relaterade uttalanden av den amerikanske presidenten Barack Obama, där han förklarar den rådande situationen samt USAs arbete, i Libyen under den konflikt som uppdragades i landet 2011.

Jag anser att dessa tal utgör relevant analysmaterial eftersom samtliga konflikter de på olika sätt berör har haft betydelse för utvecklandet av R2P-normen (jmf. ICISS 2001: VIII-IX; responsibility to protect.org, 14-05-20). Att talen skiftar tidsmässigt ser jag inte som ett problem, oavsett om man väljer att kalla R2P-normen för ett nytt fenomen eller inte. Detta är snarare en förutsättning. Foucault menar nämligen att det är de historiska – genealogiska – diskursiva och materiella strukturerna som underbygger nutida värderingar (Hansen 2011:171). Således menar han att denna terminologiska förändring, från rätten till skyldigheten, i fråga om humanitära interventioner inte i sig kan förändra hur vi tänker och agerar (Ibid.). Vidare menar även Edward C. Luck att normen är baserad på, och således bör implementeras utifrån, redan befintliga lagliga grunder och inga nymodiga teorier (2012:39).

Blairs tal om terrorismen skiljer sig också något från övriga uttalanden eftersom det inte behandlar statliga aktörer. Detta är mindre problematiskt eftersom Ban Ki-moon - i samband med sin rapport innefattande information om hur R2P bör operationaliseras - fastslår att normen inte enbart ska gälla vid statligt förtryck utan att samma skyldighet ska åligga även då problemet utgörs av icke statliga aktörer (Luck 2012:42).

Att samtliga uttalanden, undantaget Tony Blairs, är gjorda av amerikanska politiker beror på att urvalsprocessen har påvisat att det är dessa som gör flest uttalanden angående interventioner. Dessutom har jag genom urvalets gång uppmärksammat att många andra politiska uttalande från andra nationaliteter menar att just USA bör ta ett ledande ansvar på grund av sina förhållandevis omfattande resurser.

4 Analys

Nedan följer en presentation samt analys av min insamlade empiri. Resultatet kommer under ett antal rubriker att redovisas utifrån diskursens möjlighetsvillkor, det vill säga den problemsituation som pekas ut, samt de lösningar som etableras för att undgå detta problem. Inom dessa möjlighetsvillkor kommer jag se till hur subjekten kategoriseras eller identifieras, samt behandlas. Likväl som hur den disciplinära makten - eller styrningen - ger sig till uttryck. Fokus kommer att ligga vid att se till de konsekvenser som jag menar kan skapas till följd av den språkliga praxis som ger sig till uttryck.

Fakta från materialet kommer dels lyftas fram flytande genom texten, dels genom diverse citerade avsnitt. De analytiska tolkningarna kommer framför allt att göras utifrån de teorier som lyfts fram i Lene Hansens kapitel "Poststructuralism" i *The Globalization of World Politics* (2011), i Foucaults *Diskursens ordning* (1971/1993), samt diverse andra källor.

4.1 Problem

I samtliga politiska uttalanden ges en utförlig beskrivning av rådande problemsituation genom att beskriva de hotande subjektens felaktiga handlingar, likväl som hur de beskyddande subjektens handlingar rättfärdigas. Mikroperspektivet är här centralt, eftersom de hotande subjekten pekas ut som en enhetlig aktör. Dessa utgörs huvudsakligen av respektive lands politiska ledare där konflikten råder, men även terrorister behandlas som en homogen massa och kategoriseras som om de vore en aktör med ett specifikt beteende. Ett tydligt exempel på hur kunskapen yttrar sig och möjliggör ett urskiljande av det ansedda onda beteendet. Samtidigt ser talarna uppenbart sig själva som legitima, vad gäller att fatta beslut om åtgärder, genom att använda termer som: **jag** vägrade att låta det hända (Obama 2011b) eller, vi kommer inte att sluta förrän de fredsvillkor som **jag** har förklarat är upprättade (Clinton 1999). Vidare pekas hoten tydligt ut som onda, irrationella varelser och beskrivs i termer som "tyranner" och "diktatorer". Blair beskriver exempelvis faran – terrorismen – på följande sätt: "[o]ur new world rest on order. The danger is disorder. And in today's world, it can now spread like contagion" samt vidare förklarar att vi måste förgöra denna ondska.

4.1.1 De goda, beskyddande subjekten

Dessa *vi* – de beskyddande subjekten – som Blair ovan pratar om, pekas i talen ut att vara dels den militär som finns på plats för att beskydda de civila, dels det internationella samfundets politiska beslutsfattare. Det är tydligt hur dessa subjekt (till skillnad från hotet) pekas ut som goda, rationella, moraliska varelser. Några sådana exempel som påvisar detta kan belysas:

[...] We knew that if we wanted – if we waited one more day, Benghazi, a city nearly the size of Charlotte, could suffer a massacre that would have reverberated across the region and stained the conscience of the world. (Obama 2011b)

I'm telling you, I talked to pilots who told me that they had been fired at from -- with mobile weapons from people in the middle of highly populated villages, and they turned away rather than answer fire because they did not want to risk killing innocent civilians. (Clinton 1999)

Här pekas de beskyddande subjekten ut som förnuftiga varelser som tänker efter och överväger konsekvenserna före handling. Vidare framställs även soldaternas insatser i samtliga uttalanden som heroiska, eftersom de står upp för det ”rätta”, försvarar friheten och bringar fred. Obama (2011b) förklarar också hur USA och dess allierande, i samband med interventionen i Libyen, har visat vad *riktigt* ledarskap innebär. Se till exempel till hur Clinton beskriver soldaternas insatser:

I can tell you that you and all Americans can be very, very proud of them. They are standing up for what is right, they are performing with great skill and courage and sense of purpose, and in their attempts to avoid civilian casualties they are **sometimes** risking their own lives.

Michel Walzer menar att för att militära interventioner ska kunna anses vara rättfärdiga utifrån syftet att beskydda måste samma villkor gälla för soldaterna som för de civila. Det vill säga, för att kunna åtgärda de civilas bristande säkerhet måste de i sin tur vara beredda att utsätta sin egen säkerhet (Walzer 2004:16-17). Alltså ett slags likvärdigt beroendeförhållande. Clintons ovan citerade uttalande skulle således kunna kritiserars för att måla upp en överdrivet godhjärtad bild över dessa soldaters insatser och genom att vidare förklara hur de *ibland* offerar sina egna liv. Möjligen kan det anses vara ”orättfärdigat” att resonera på detta vis eftersom det kan ge en antydning om att det viktigaste är att trygga det beskyddande subjektets säkerhet, när hela syftet med normen i själva verket är att skydda de civila. Vidare kritiserar Walzer även avgränsad krigsföring (exempelvis flygvapen) och ställer sig frågande inför huruvida sådana metoder kan möjliggöra denna likvärdiga ställning mellan militär och civila - hur kan man på avstånd aktivt beskydda individer som befinner sig på marknivå? Likväl som om det verkligen kan garantera att icke-kombattanter inte faller offer (Ibid). Detta kan jämföras med vad som uttrycks i ICISS-rapporten:

[...] ”it may take such action by **air, sea** or land forces as may be necessary to maintain or restore international peace and security” – in other words, it may resort to or permit the use of military force (Article 42) [...]. (2001:47, §6.3)

Möjligen kan även detta tänkas påvisa att det goda moraliska ställningstagandet i och med interventionerna i själva verket inte kan leva upp till dess centrala syfte – fokusera på att skydda civila. Eftersom man utifrån Walzers argument kan se detta som ett tecken på hur man lägger större fokus vid att trygga soldaternas säkerhet än att aktivt beskydda de civila.

4.1.2 De onda, hotande subjekten

Av ovanstående beskrivning av de beskyddande subjektens uppvisade goda, moraliska handlingar, kan dessa ses som att bli ytterligare förstärkta om man jämför med hur de hotande subjekten beskrivs. Några citerade avsnitt kan påvisa detta:

[...]The real enemy is a poisonous hatred unleashed by cynical leaders based on a distorted view of what constitutes real national greatness. (Clinton 1999)

I say to them, there is a huge difference between people who can't resolve their problems peacefully and fight about it and people who resort to systematic ethnic cleansing and slaughter of people because of their religious or ethnic background. There is a difference. There is a difference. (Clinton 1999)

[...] [A] new deadly virus has emerged. The virus is terrorism whose intent to inflict destruction is unconstrained by human feeling and whose capacity to inflict is enlarged by technology. (Blair 2003)

[...] the terrorist seeks to divide humanity in hate [...] (Blair 2003)

[...] Qaddafi declared he would show ”no mercy” to his own people. He compared them to rats, and threatened to go door to door to inflict punishment. In the past, we have seen him hang civilians in the street, and kill over a thousand people in a single day. [...] (Obama 2011b)

Det är här tydligt hur dessa subjekt pekats ut som ondskefulla och anses sakna det rationella och humanitära tänkandet, och skiljer sig således markant från det goda, beskyddande subjektet. Observera att jag inte på något sätt vill mena att exempelvis Qaddafis handlingar inte bör ifrågasättas. Jag vill snarare uppmärksamma att det genomgående i materialet finns en tydlig röd tråd vad det gäller att påvisa vad som anses vara rätt och fel beteende. Foucault kritiserar sådant tänkande, sådan vilja att nå sanning, och menar att den har en tendens att utöva en slags press och tvingande makt på andra praktiker (1971/1993:13). Jämför exempelvis med hur tron på den goda ontologin och det rationella tänkandet ger sig till uttryck i ICISS-kommissionens rapport:

There is another dimension of the national interest which is highly relevant to intervention for human protection purposes: every country's national interest in being, and being seen to be, a good international citizen. There is much direct reciprocal benefit to be gained in an interdependent, globalized world where nobody can solve all their own problems: my country's assistance for you today in solving your neighbourhood refugee and terrorism problem, might reasonably lead you to be more willing to help solve my environmental or drugs problem tomorrow. [...] (2001:72, §8.16).

Här påvisas uppenbart denna vilja att nå sanningen, eftersom det anses ligga i varje lands intresse att uppvisa ett gott beteende. Den disciplinära makten ger sig även tydligt till uttryck: interventionerna anses rättfärdigade eftersom de kan erbjuda hjälp med att restriktivt disciplinera det hotande subjektet. En handling som i sin tur kommer att styra landet i fråga mot den goda viljan och det som anses vara det allmänt önskvärda beteendet. Samtidigt kan detta resonemang ses som motsägelsefullt med tanke på talens många implikationer på att det hotande subjektet är en ond, icke rationellt tänkande varelse. Således kan man fråga sig huruvida det går att förgöra denna ondska (som Blair uttrycker det) och därmed förvänta sig att framtida aktörer istället kommer att handla rationellt utifrån den "goda moralen". Foucault skulle antagligen snarare hävda att sådana resonemang i själva verket utgörs av en slags ursäkt - ett begär av makt - från kunskapsproducentens sida (1971/1993:15). Ytterligare jämförelser kan göras genom att se till hur Obama samt Clinton beskriver hur de hotande subjekten bör behandlas:

Of course, there is no question that Libya -- and the world -- would be better off with Qaddafi out of power. I, along with many other world leaders, have embraced that goal, and will actively pursue it through non-military means. But broadening our military mission to include regime change would be a mistake. (Obama 2011b)

We got to -- we got to get straight about this. This is something political leaders do. And if people make decisions to do these kinds of things, other people can make decisions to stop them. (Clinton 1999)

Anammar man Foucaults teori kan dessa citat ses som tydliga exempel på hur Obama och Clinton skapar en slags hierarki genom att återigen påvisa sina egna resonemang och värderingar som tydligt rättfärdiga och rationella genom att Clinton förklarar hur det felaktiga beteendet ständigt finns bland oss och som restriktivt måste disciplineras. Detta förstärks också genom att de återigen ser sin egen kunskap som den sanna eftersom exempelvis Obama menar att *hela världen* skulle bli en bättre plats utan Qaddafi vid makten.

4.2 De beskyddsbehövande subjekten

Eftersom hela syftet med R2P-normen är att beskydda och hjälpa utsatta civila, snarare än att resonera kring rätt och fel beteende, är det naturligtvis viktigt - om inte det mest centrala - att belysa hur dessa beskyddsbehövande subjekt pekas ut under rådande problemsituation. Som ovanstående avsnitt har uppmärksammat läggs ett betydande fokus på att beskriva och peka ut det hotande subjektets felaktiga beteende, samt beskriva de beskyddande subjektens goda handlingar. Jag menar att detta i sin tur leder till att Foucaults teori - att viljan att korrigera och styra mot den etablerade sanningen följaktligen orsakar en slags makt över andra praktiker - här förverkligas. Detta eftersom de civila flertalet gånger tilldelas en underordnad ställning och pekas ut som annorlunda, samtidigt som de placeras i en offerposition. Detta blir exempelvis tydligt genom det tidigare uttalade individfokuset där hotet pekas ut:

[...] Moammar Qaddafi clearly lost the confidence of his own people and the legitimacy to lead. (Obama 2011a).

[...] He also rejected brave calls among his own Serb [sic!] people for greater liberty. (Clinton 1999).

Uttalarna använder här termen *''his own people''* för att belysa och förstärka den felaktiga handling de politiska ledarna begår. Detta eftersom de inte lyssnar till, och därmed utsätter, just det folk som de i själva verket är avsedda att representera för fara. Men jag anser att detta inte bara bidrar till att det hotande subjektet pekas ut på ett visst sätt utan även de civila. Eftersom de på detta sätt tilldelas en underordnad ställning genom att ses som *''hans folk''*. De pekas därmed ut som offer under en specifik persons handlingar snarare än att ses som fria, autonoma individer - just denna frihet och frigörelse som beskyddarna yrkar för. Detta kan jämföras med vad R. B. J. Walker kallar för *'hierarkisk underkastelse'* som han menar placeras var individ vid en specifik position i samhället utifrån en hierarkisk ordning (Hansen 2011:174). En princip som han menar har sina rötter i medeltidens klassamhälle där konungarna och påvarna sågs som de styrande överhuvudena. Vidare menar han att detta i och med inrättandet av suveränitetsprincipen ska ha upphört för att istället snarare skifta fokus till att se till landets som sådants makt utifrån en mer jämställd civilisationsordning (Ibid.). Detta kan jämföras med hur Obama (2011b) istället benämner det folk som han själv i sin roll som president ska representera för *''[m]y fellow Americans [...]''*. Här benämns de alltså som hans vänner snarare än som hans undersåtar. Såväl ICISS-rapporten som Edward C. Luck, fastställer att R2P-normen ska implementeras genom att lyssna till de civila rösternas viljor (ICISS 2001:17; Luck 2012:39-40). Frågan är om det verkligen ligger i dessa individers vilja att bli utpekade som tillhörande och underordnade någon annan - denna person som i själva verket orsakat dess hotande säkerhet.

Även om ändamålet må vara att påvisa de betydande demokratiska brister som existerar, menar jag alltså att uttalanden av det här slaget snarare bidrar till ett förstärkt förtryck av dessa individer, vilket helt strider mot normens syfte. Jag tvivlar exempelvis på att majoriteten av den tyska befolkningen under 2a världskriget verkligen ville bli kategoriserade som "Hitlers folk" med tanke på hans diktatoriska medel. Just en sådan jämförelse som Clinton gör när han beskriver de hotande subjektens felaktiga handlingar: "[...] *Think the Germans would have perpetrated the Holocaust on their own without Hitler? Was there something in the history of the German race that made them do this? No.*". Han påvisar här hur det var Hitler som fick det tyska folket (som han förövrigt kategoriserar som tillhörande en specifik "ras") att genomföra förintelsen. Ett uttalande som jag menar bidrar till en generaliserande uppfattning om att hela det tyska folket låg bakom denna förintelse. Alltså ytterligare ett exempel på denna 'hierarkiska underkastelse' genom att påvisa hur dessa individer tilldelas en - enligt mig - felaktig underordning.

4.2.1 Offerpositioner

Ytterligare exempel på hur de civila pekas ut som tillhörande en underordnad, offerliknande ställning är hur Clinton lägger stor vikt vid att beskriva den fruktansvärt utsatta position dessa individer befinner sig i. Här förstärks även denna bild genom att individerna behandlas som aktiva subjekt, det vill säga Clinton väljer att beskriva situationen genom att förmedla deras egna ord. Dessutom uppmärksammas huvudsakligen sådana berättelser som särskilt påpekar den utsatta position kvinnor och barn befinner sig i, två sådana exempel kan belysas:

[...] It was terrible to see our children. They were so hungry.[...]

[...] **They killed them all -- women and children.** They set a fire and threw the bodies in. A pregnant woman watched Serb forces shoot her brother in the stomach.

[...]

Att särskilt peka ut kvinnor och barn på detta vis och således kategorisera dem som tillhörande specifika grupper kan ses som ett tydligt exempel på att förstärka denna offerposition. Detta eftersom kvinnor och barn genom historien setts som "de svaga" och således i behov av männens beskydd (Tickner 2011:268-269). Samtidigt som militären setts som uteslutande maskulint konstruerad, stridande för att skydda sina kvinnor och barn (Ibid.). Liknande kategoriseringar förekommer även i ICISS-rapporten genom att förklara normens beskyddande syfte på följande sätt:

[...] protect their own citizens from avoidable catastrophe – from mass murder and rape, from starvation – [...] (2001:VIII)

large scale "ethnic cleansing," actual or apprehended, whether carried out by killing, forced expulsion, acts of terror or rape. (2001, §4.19)

Inledningsvis i rapporten ges en allmän förklaring kring hur *medborgare* ska skyddas från massmord, våldtäkt och svält. Övergripande i rapporten förekommer sådana allmänna förklaringar av de beskyddsbehövande subjekten genom att beskriva hur man ska 'skydda civila'. Däremot uppmärksammade jag hur man vid ett antal tillfällen i rapporten istället plötsligt uttrycker sig på följande sätt:

[...] and the systematic rape for political purposes of women of a particular group
[...] (2001:33, §4.20)

[...] Our preferred terminology refocuses the international searchlight back where it should always be: the duty to protect communities from mass killing, women from systematic rape and children from starvation. (2001:17, §2.29)

För det första tilldelas de här en kollektiv, snarare än en individuell karaktär. Samtidigt som nu alltså även här specifikt kvinnor och barn pekats ut som att vara i behov av ytterligare stöd för att undgå våldtäkter och svält. Det kan även tilläggas att paragraf 4.20 förklaras som att vara ett förtydligande av paragraf 4.19 genom att beskriva hur ”[...] [*i*]t is important to make clear both what these two conditions include and what they exclude [...]” (ICISS 2001:33 §4.20). Detta kan jämföras med hur Hansen förklarar vikten av att studera intertextualiteten, det vill säga hur olika texter är sammanlänkade med varandra (2011:172-173). Hon menar att mycket kan utläsas i vad som inte står direkt uttalat i texten, där hon menar att detta kan bero på att det anses vara självklart eller också för att det anses vara riskabelt att säga (Ibid.). Väljer man inledningsvis att inte kategorisera våldtäkter och svält till något som enbart kvinnor och barn behöver skyddas ifrån för att det anses vara riskabelt eller för att det anses vara självklart? Faktum är att feministisk litteratur har uppmärksammat att det i själva verket inte är enbart kvinnor (även om de må utgöra en majoritet) som utsätts för våldtäkt och annat sexuellt våld i krig. Utan att det i hög utsträckning även förekommer sexuellt utnyttjande av såväl barn som män i strider (Romaniuk & Wasylciw 2010:33). Detta är också ett tydligt exempel på hur Foucault (1971/1993) menar att makten skapar ett system av utestängningsfunktioner eftersom dessa maktutövare verkar mena att det sexuella våldet är någonting som enbart drabbar kvinnan. Något som i själva verket kan bidra till ytterligare könsstereotypiskt förtryck gentemot de män som blir utsatta för dessa handlingar som uteslutet anses drabba kvinnor. Detta kan således också påvisa att det förvisso finns brister i denna ”sanna kunskap” som dessa politiska beslutsfattare anser sig inneha, oavsett anledning till att kategorisera på de olika sätten.

Denna betraktade sanna kunskap yttrar sig också genom att Clinton senare i sitt uttalande inte väljer att även uppmärksamma dessa civilas röster när det kommer till att beskriva hur de ska hjälpas ut ur denna drabbade situation. Då behandlas de istället som passiva subjekt medan Clinton själv uttalar sig om hur *vi* - det beskyddande subjektet - ”[...] must give them aid and hope [...]” samt ”[...] bring peace and freedom to Kosovo [...]”. Detta tyder på hur han själv ser sig

som representativ för att uttala sig om dessa individers viljor gällande den hjälp de behöver. Han förklarar även följande:

I, myself, have been guilty of saying that on an occasion or two, and I regret it now more than I can say. For I have spent a great deal of time in these last six years reading the real history of the Balkans, and the truth is that a lot of what passes for common wisdom in this area is a gross oversimplification and misreading of history.

The truth is that for centuries these people have lived together in the Balkans and southeastern Europe with greater or lesser degree of tensions, but often without anything approaching the intolerable conditions and conflicts that exist today.

Här påvisar alltså Clinton hur han har nått den sanna kunskapen om ”dessa människors” situation genom att studera och korrekt tolka Balkanländernas historia. Ur ett poststrukturalistiskt perspektiv kan dock detta uttalande kritiseras. Detta kan jämföras med hur Hansen menar att framför allt västvärlden använder sig av kunskapen för att utöva makt – vilket kan likställas med hur Foucault menar att kunskap och makt förutsätter varandra – och formar olika studerbara identiteter om den icke-västerländska civilisationen (Hansen 2011:171). Vilket vidare påvisar att en främmande identitet faktiskt existerar och att den skulle vara annorlunda, och således kan särskiljas från ”vår” (Ibid.), (vilken Clinton förklarar som att tillhöra Europa och dess Nordamerikanska allierande). Här kan maktens tvetydliga funktion beroende på vilket subjektet är också ge sig till uttryck. Clinton gör i sin egen subjektsposition ett positivt uttalande där han vill slå tillbaka – restriktivt disciplinera – de som kritiserar och säger att ”dessa människor” skulle vara ”[...] *incapable of civilized behavior with one another.*”. Å andra sidan behandlar han fortfarande ”detta folk” som passiva subjekt och anser sig själv inneha kunskapen att uttala sig om deras situation, vilket således innebär att han ändå utövar makt över dessa beskyddsbehövande subjekt. Han formar en utestängningsprocedur genom att återigen välja att inte låta dessa individer själva uttala sig om sin situation.

4.2.2 Kulturella skillnader

Blair pekar i sin tur ut skillnader mellan religiösa tillhörigheter, resonemang som påvisar att vissa religioner anses vara bättre än andra. Jämför med hur han beskriver terrorismens uppståndelse:

[...] a fanatical strain of religious extremism has arisen, that is a mutation of the true and peaceful faith of Islam.

Här pekas terrorismen ut som ett fenomen som har sina rötter i specifikt den islamistiska religionen. Det kan tilläggas att det finns flertalet militanta terrorgrupper som inte alls har uppstått ur just extremistiska islamistiska tankar. Jämför exempelvis med den så kallade *Lord's Resistance Army*, en terrorgrupp med rötter i den kristna tron som blivit anklagad för att ligga bakom en rad olika brott mot de mänskliga rättigheterna (Uppsala Conflict Data Program 14-05-12).

Blairs påstående är inte bara felaktigt, utan jag menar att det även bidrar till en generaliserande tanke om att terrorismen specifikt skulle vara ett islamistiskt påfund. Ett uttalande som jag ser som riskabelt då det kan bidra till att hela religionen dras över denna kam och förknippas med denna tydligt utpekade ”ondska”. Senare i sitt uttalande förklarar Blair följande:

[...] We're not fighting for Christianity but against religious fanaticism of all kinds.

We are fighting for the inalienable right of humankind – black or white, **Christian or not**, left, right or a million different – [...]

Här tar han plötsligt avstånd från att peka ut terrorismen som förknippad med en specifik religion, men samtidigt menar jag att kristendomen här indirekt pekas ut som att stå för de ”förnuftiga” värderingarna. Varför inte istället uttrycka sig ”religious or not”...? Återigen framstår således skillnaden mellan vad som anses vara det önskvärda och icke önskvärda, likväl som viljan att disciplinera.

Ytterligare ett sådant exempel går att finna i Clintons uttalande då han kritiserar Milosevics (det utpekade hotande subjektets) felaktiga handlingar och hur det bör disciplineras och sedan följaktligen beskriver hur: *”I don't believe that the Serb people in their souls are any better – I mean any worse than we are. [...]”*. Här yttrar sig alltså kunskapen om alla individers lika värde, oavsett exempelvis etnisk tillhörighet. Samtidigt anser jag att detta är ett synnerligen klumpigt uttalande med tanke på att syftet är att påvisa detta gemensamma, jämngoda värde genom att slå tillbaka argument som säger något annat. Detta eftersom Clinton här själv trots allt tydligt pekar ut ”vi och dem”. ”Vi” (vilket jag tolkar som att innebära västvärlden och dess kulturella värderingar) och ”dem” – serberna. Vilket alltså tyder på att den ”serbiska identiteten” kan särskiljas från ”vår”. ”Vår” identitet som jag menar här indirekt pekas ut som att naturligt – utan att behöva förklaras – vara den goda och således bör den ”serbiska” jämföras med denna. Återigen påvisas alltså denna tidigare nämnda ”främmande” identitets existens (Hansen 2011:171), likväl som generaliserande antydningar.

4.3 De ”styrande” lösningarna

I samtliga uttalanden erbjuds de beskyddsbehövande subjekten avsevärda framtida förbättringar tack vare beskyddarnas insatser. De erbjuds frigörelse, ekonomiska reformer och demokratiska rättigheter och den positiva styrningen är således central. Blair förklarar exempelvis hur *”[w]hen we removed the Taliban and Saddam Hussein, this was not imperialism. For these oppressed people, it was their liberation”* medan Clinton förklarar att vi ska *”[...] give them an economic future that will pull them together”*. Förespråkandet av universella värderingar förklaras utförligt, samtidigt som det tycks vara av vikt att sätta en nationalistisk stämpel på dessa ”rätta” värderingar och vägen dit genom att beskriva hur *”[...] wherever people long to be free, they will find a friend in the United States [...]”*

(Obama 2011b) eller "[...] *members of Congress, don't ever apologize for your values [...] [because] being American means being free [...]*" (Blair 2003). Vidare är det alltså tydligt att man anser att interventionerna kommer att resultera i en bättre framtid för dessa individer. Däremot är det enbart Obama (2011a; 2011b) som lyfter fram vad dessa civila själva har yttrat sig om genom att beskriva hur de i protest har krävt sina universella rättigheter. Å andra sidan förklarar han (2011a) samtidigt att dessa värden är vad dessa individer *förtjänar*, ett uttalande som jag menar påvisar att de också är de som anses vara de rätta, eftersom de ses som en förtjänst snarare än som ett val. Inga liknande aktiva handlingsutrymmen ges dock till dessa beskyddsbehövande subjekt i Clinton eller Blairs tal. Här ter sig lösningarna som beskyddarna erbjuder självfallet vara önskvärda. I ICISS-rapporten framställs de erbjudna lösningarna också tydligt på detta sätt genom att förklara att man ska "[...] *establish good practices, and transfer knowledge and insights to the new authorities [...]*" (2011:65, §7.43). Vidare beskriver Blair följande:

There is a myth that though we love freedom, others don't; that our attachment to freedom is a product of our culture; that freedom, democracy, human rights, the rule of law are American values, or Western values; that Afghan women were content under the lash of the Taliban; that Saddam was somehow beloved by his people; that Milosevic was Serbia's savior.

Members of Congress, ours are not Western values, they are the universal values of the human spirit. And anywhere...

Anywhere, anytime ordinary people are given the chance to choose, the choice is the same: freedom, not tyranny; democracy, not dictatorship; the rule of law, not the rule of the secret police.

Demokrati och universella mänskliga rättigheter framställs här som synonymt med frihet samtidigt som alla *normala* människor väljer denna väg. "Sanningen" om demokratins och de mänskliga rättigheternas innebörd anses således vara allmängiltig och individer lockas att välja denna bana som inte behöver ifrågasättas. Amartya Sen menar dock att denna idé om de universella mänskliga rättigheterna i själva verket är en illusion, att dess innebörder faktiskt inte alls ser likadana ut världen över (2011:592-593). Att tanken om de universella mänskliga rättigheterna i själva verket grundar sig i just de västerländska idéernas kulturella värderingar och således innefattar sådana principer som kanske inte alls anses vara de "rätta" i andra kulturer (Ibid.). Poststrukturalismen menar vidare att tanken om denna universalitet bidrar till att det således alltid kommer finnas andra värderingar som anses vara annorlunda (Hansen 2011:175-176). Vilket i sin tur bidrar till generaliseringar som exempelvis Sen förklarar genom hur frihet ofta tilldelas ett högre värde, förknippat med de "västerländska värderingarna" medan disciplin pekats ut som förtyckande, tillhörande de "asiatiska värderingarna". Påståenden han uppmärksammar som felaktiga genom att påvisa hur det finns såväl västerländska som asiatiska traditioner som förespråkar frihet, likväl som disciplin (Sen 2011:592-594). Blair själv påvisar uttryckligen i sitt påstående sådana generaliseringar genom att hävda att frihet innebär förespråkande av just dessa, enligt honom, universella värderingar samtidigt som distinktionen mellan det normala och icke normala framställs. Återigen ger sig alltså maktens

utestängningsfunktioner (Foucault 1971/1993:43) till uttryck, eftersom du anses vara ofri och onormal om du inte eftersträvar dessa värderingar.

Ytterligare exempel som jag menar antyder på tron om universaliteten kan påvisas:

[...] and challenged the member states of the UN to “find common ground in upholding the principles of the Charter, and acting in defence of our common humanity.” (ICISS 2001:2, § 1.6)

There will be times, though, when our safety is not directly threatened, but our interests and our values are. Sometimes, the course of history poses challenges that threaten our common humanity and our common security – [...] (Obama 2011b)

Här ses alltså interventionerna som ett medel för att återställa *våra* intressen och värderingar samt vår gemensamma mänsklighet. Återigen kan man dock utifrån ett poststrukturalistiskt perspektiv fråga sig vad detta egentligen innebär. Det är fortfarande diskursens kunskapsproducenter som definierar vad som anses utgöra dessa gemensamma intressen och värderingar och ser det som ett medel för att rättfärdiga sina handlingar. Medan andra aspekter har uteslutits ur diskursen.

5 Avslutande diskussion

I detta avsnitt presenteras en sammanfattning av analysens resultat samt vilka slutsatser jag kommit fram till och vad dessa kan tänkas få för konsekvenser. Avslutningsvis ges också en kort reflexion och förslag på fortsatta studier.

Jag har i denna uppsats utgått från den omfattande kritik som genomsyrar R2P-diskussionen. Jag har ställt mig frågande inför huruvida de brister som existerar vad gäller hur normen ska implementeras i praktiken kan öppna upp för maktpolitiska, hegemoniska, resonemang från normens utövare (det vill säga politiska beslutsfattare). Där jag främst har studerat hur synen på hot, beskydd och beskyddsbehov formas. Jag har i min analys kunnat påvisa en tydlig röd tråd i dessa politikernas uttalanden och även till viss del i ICISS-kommissionens rapport – att peka ut vad som anses vara rätt och fel beteende. Samtidigt är det tydligt hur dessa politiker många gånger anser sig bära på den ”sanna” kunskapen. Edward C. Luck menar (angående R2P-normen) att lite fokus ska läggas vid att lyssna till vad som försegår i konferenssalarna i New York för att istället uppmärksamma vad som händer och sägs ute på fälten, i civilsamhället (Luck 2012:39). Han får således normen att framstå som en solidarisk, gemensam rörelse som inte ska handla om policypreferenser utan, som tidigare nämnts, ska ses som ett moraliskt imperativ (Ibid). Men jag menar att dessa principer inte kan ses som varandras motsatser. För det första menar jag att normen alltid kommer att förbli en maktpolitisk fråga, åtminstone om man anammar Foucaults teorier. Foucault beskriver en diskurs som ”[...] ett regelsystem som legitimerar vissa kunskaper men inte andra och som pekar ut vilka som har rätt att uttala sig med auktoritet” (Bergström & Boréus 2012:358). Detta kan jämföras med att FN som organisation själv har utsett sig som den ”rätta auktoriteten”, samt menar att det inte finns något annat bättre lämpat organ än FNs säkerhetsråd när det kommer till att fatta beslut om humanitära interventioner (FN-fakta nr 2/08). Således menar jag att det är av vikt att studera hur politiker resonerar eftersom det i slutändan kommer att vara hur de väljer att se på den goda moralen som avgör hur normen praktiseras.

Jag menar att min studie lyckats uppmärksamma att dessa politiker resonerar på ett sätt som pekar ut de studerade subjekten på ett mer eller mindre hierarkiskt sätt. Genom att framställa hotet som ett ”gift” eller ”dödligt virus” och samtidigt beskriva sig själva och sina beskyddande insatser som heroiska och de ”rätta”, menar jag att de på många sätt använder sig av just maktpolitiska företeelser när de resonerar kring dessa humanitära insatser. Dessvärre anser jag att dessa resonemang i sin tur får konsekvenser för de beskyddsbehövande subjekten – som i själva verket ska vara de som står i centrum. Vidare tycks normens syfte vad gäller att *förändra beteende* (Hoffman & Nollkaemper 2012:17) uppenbart vara

att styra subjekten mot den etablerade sanning och kunskap som politikerna anser sig bära. Enligt mig består dock denna sanna kunskap i själva verket av mycket okunskap genom att de exempelvis flertalet gånger generaliserar och kategoriserar och jag anser således att denna kunskap inte borde behandlas på ett så pass självklart sätt som dessa politiker gör. Detta även eftersom sådana resonemang, liksom Foucault hävdar, bidrar till att skapa ett system av utestängningsprocedurer genom att skilja rätt från fel, normalt från icke normalt, vilka som har rätt att uttala sig inom diskursen och så vidare (Bergström & Boréus 2012:361). Foucault menar att detta främst är ett västerländskt fenomen genom att kritisera hur ”[...] den västerländska litteraturen i sekler har nödgats stödja sig på det naturliga, det sannolika, på ärligheten liksom på vetenskapen, kort sagt som på den sanna diskursen [...]” (1971/1993:13-14). Detta kan jämföras med ett citat av FNs generalsekreterare Ban Ki-Moon (2008) som mer eller mindre är vad som inspirerat mig till denna uppsats: ”*Some contend that RtoP is a Western or Northern invention, being imposed on the global South. Nothing could be further from the truth.*” Han slår här markant tillbaka den omfattande kritik som menar att R2P skulle vara en västerländskt driven idé. Detta på grund av flertalet initiativ som tagits till normen i Afrika. Ett resonemang som således kan ifrågasättas utifrån Foucaults teorier. Visserligen kan det faktum att Obama (2011a; 2011b) - i sina tal i samband med Libyen-interventionen ger de beskyddsbehövande subjekten ett större handlingsutrymme - möjligen påvisa att normens syfte vad gäller att uppmärksamma de civilas röster och viljor fått större genomslag. Men även här finns tydliga antydningar vad gäller att peka ut det som anses vara den generella sanningen. Något som även kan ses som ett tecken på att Foucaults teorier om genealogins betydelse mer eller mindre stämmer. Det återstår dock att se hur väl normen får fäste i framtiden. Om den kan tänkas innebära en fundamental förändring, kring resonemangen om humanitära interventioner, eller inte.

Det jag huvudsakligen vill lyfta fram är dock att jag menar att man bör undvika sådana positivistiska likväl som generaliserande antaganden - oavsett om de må vara listigt utformade eller utan eftertanke - eftersom det kan leda till oönskade konsekvenser i någon annans ögon. Jag instämmer med Amartya Sen som menar att det är av stor vikt att inse och acceptera de olikheter som finns inom och mellan olika kulturer i den samtida världen vi lever i eftersom vi har en tendens att generalisera folk som tillhörande olika kategorier (Sen 2011:595), även om vi naturligtvis ska yrka för att trygga alla människors säkerhet.

5.1 Kritiska reflexioner och fortsatt forskning

Som tidigare nämnts har mitt syfte med denna uppsats inte varit att söka nå ett generellt svar utan snarare uppmärksamma för vidare diskussion. Jag är medveten om att det snåla urvalet inte kan ses som representativt för någon större population, men jag menar ändå att jag lyckats påvisa vissa gemensamma mönster gällande hur dessa olika politiker resonerar vilket kan bidra till fortsatt diskussion.

Vidare har Ban Ki-moon (2008) (till skillnad från många andra som snarare ser den som en historisk utveckling) uttalat sig om att R2P-normen i själva verket är ett nytt fenomen. Väljer man att anamma detta resonemang och ifrågasätter Foucaults tankar om att genealogin faller avgörandet för hur vi resonerar kan denna studie behöva kompletteras i samband med att/om normen får ökat fäste i framtiden. Dessutom har jag enbart valt att studera hur normen ger sig till uttryck från ett perspektiv, beslutsfattarnas. Den kritik jag har förmedlat gentemot deras resonemang om andra individer eller kulturer kan således tänkas i själva verket inte stämma överens med hur de själva resonerar. Således kan det vara relevant att genom fortsatta studier även lyfta fram vad exempelvis dessa individer, vilka normen syftar till att beskydda, själva har sagt genom primära källor.

6 Referenser

- Bellamy, Alex J. - Wheeler, Nicholas J., 2011. "Humanitarian intervention in world politics" i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia, *The Globalization of World Politics. An introduction to international relations*. 5th ed. New York: Oxford University Press, s. 510-525.
- Bergström, Göran – Boréus, Kristina (red.), 2012. *Textens mening och makt. Metodbok i Samhällsvetenskaplig text- och diskursanalys*. Lund:Studentlitteratur.
- Blair, Tony, 2003. "Transcript of Blair's speech to Congress", 2003-06-17, *CNN.com*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://edition.cnn.com/2003/US/07/17/blair.transcript/>. Hämtdatum: 2014-05-21.
- Boréus, Kristina, 2009. "Makt" i Beckman, Ludvig – Mörkenstam, Ulf (red.), *Politisk teori*. Malmö: Liber, s. 114-132.
- Clinton, George, 1999. "Transcript: Clinton justifies U.S. involvement in Kosovo", 1999-05-13, *CNN.com*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://edition.cnn.com/ALLPOLITICS/stories/1999/05/13/clinton.kosovo/transcript.html>. Hämtdatum: 2014-05-21.
- FN-fakta nr 2/08: Skyldigheten att skydda (R2P) [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.fn.se/PageFiles/3133/Fakta%20Skyldigheten%20att%20skydda.pdf>. Hämtdatum: 2014-05-16.
- Foucault, Michel 1971/1993. *Diskursens Ordning*. Övers. Mats Rosengren. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag Symposion.
- Hansen, Lene, 2011. "Poststructuralism" i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia, *The Globalization of World Politics. An introduction to international relations*. 5th ed. New York: Oxford University Press, s.166-180.
- Hoffmann, Julia – Nollkaemper, André, 2012. "Introduction" i Hoffmann, Julia – Nollkaemper, André, *The Responsibility to Protect. From Principle to Practice*. Amsterdam: Amsterdam University Press, s. 13-25. [Elektronisk] Tillgänglig: [http://reader.eblib.com/\(S\(yuf3qr5xievy3molrsnhaxq\)\)/Reader.aspx?p=870651&o=103&u=GQI63PBnkt7qLUo2K6IHIA%3d%3d&t=1400694656&h=429B1840E8A4EB1A77B09C3DD9046D92B191C5F2&s=23320534&ut=233&pg=1&r=img&c=-1&pat=n&cms=-1#](http://reader.eblib.com/(S(yuf3qr5xievy3molrsnhaxq))/Reader.aspx?p=870651&o=103&u=GQI63PBnkt7qLUo2K6IHIA%3d%3d&t=1400694656&h=429B1840E8A4EB1A77B09C3DD9046D92B191C5F2&s=23320534&ut=233&pg=1&r=img&c=-1&pat=n&cms=-1#) Hämtdatum: 2014-05-21.
- ICISS = The International Commission on Intervention and State Sovereignty, 2001. *The Responsibility to Protect* [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.fn.se/Documents/FN-info/R2P/Commission-Report_ICISS.pdf. Hämtdatum: 2014-05-16.
- Ki-moon, Ban, 2008. Secretary-General, SG/SM/11701, 2008-06-15. [Elektronisk] Tillgänglig:

- <http://www.un.org/News/Press/docs/2008/sgsm11701.doc.htm>. Hämtdatum: 2014-05-21.
- Luck, Edward. C, 2012. "The Responsibility to Protect: The Journey" i Hoffmann, Julia – Nollkaemper, André, *Responsibility to Protect. From principle to Practice*. Amsterdam: Amsterdam University Press, s 39-46. [Elektronisk]. Tillgänglig: [http://reader.ebib.com/\(S\(h3iq25c5bcjimpulzqxxy5kco\)\)/Reader.aspx?p=870651&o=103&u=GQI63PBnkt7qLUo2K6IHIA%3d%3d&t=1400270011&h=23DA5FBDC54D16EFA0B45D6477C4813D063A8C1E&s=23245352&t=233&pg=1&r=img&c=-1&pat=n&cms=-1#](http://reader.ebib.com/(S(h3iq25c5bcjimpulzqxxy5kco))/Reader.aspx?p=870651&o=103&u=GQI63PBnkt7qLUo2K6IHIA%3d%3d&t=1400270011&h=23DA5FBDC54D16EFA0B45D6477C4813D063A8C1E&s=23245352&t=233&pg=1&r=img&c=-1&pat=n&cms=-1#) Hämtdatum: 2014-05-16.
- ne.se = Nationalencyklopedin "norm" [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ne.se/norm/271418>. Hämtdatum: 2014-05-21.
- ne.se = Nationalencyklopedin "princip" [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.ne.se/princip>. Hämtdatum: 2014-05-21.
- Nobelprize.org, 14-05-18. "The Nobel Prize in Literature 1953" [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1953/
- Obama, Barack, 2011a. "Remarks by the President in Address to the Nation on Libya", 2011-03-28, *whitehouse.gov*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/03/28/remarks-president-address-nation-libya>. Hämtdatum: 2014-05-21.
- Obama, Barack, 2011b. "Remarks by the President in Address to the Nation on Libya", 2011-03-28, *whitehouse.gov*. [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.whitehouse.gov/the-press-office/2011/03/28/remarks-president-address-nation-libya>. Hämtdatum: 2014-05-21.
- Responsibilitytoprotect.org, 14-05-20 > ABOUT RtoP [Elektronisk] Tillgänglig: <http://www.responsibilitytoprotect.org/index.php/about-rtop> Hämtdatum: 2014-05-21.
- Romaniuk, Scott Nicholas – Wasylciw, Joshua Kenneth, 2010. "Gender" includes men too! *Recognizing masculinity in security studies and international relations*, i Perspectives, 18(1).
- Sen, Amartya, 2011. "Universal Truths: Human Rights and the Westernizing Illusion" i Mingst, Karen A. – Snyder, Jack L., *Essential Readings in World Politics*. 4th ed. New York: W.W. Norton & Company, s. 592-595.
- Sunesson, Sune, 1975/1987. "Inledning" i Foucault, Michel, *Övervakning och staff*. Övers. C G Bjurström. 4 uppl. Lund: Arkiv förlag, s. 1-17.
- Tickner, Ann J., 2011. "Gender in world politics" i Baylis, John – Smith, Steve – Owens, Patricia, *The Globalization of World Politics. An introduction to international relations*. 5th ed. New York: Oxford University Press, s. 262-277.
- Uppsala Conflict Data Program, 14-05-12. Afrika > South Afrika > Uganda. [Elektronisk]. Tillgänglig: http://www.ucdp.uu.se/gpdatabase/gpcountry.php?id=160®ionSelect=2-Southern_Africa Hämtdatum: 2014-05-12.
- Weiss, Thomas G. 2011. "Whither R2P?" i e-International Relations, *The Responsibility to protect: challenges & opportunities in light of the Libyan intervention*. United Kingdom: Creative Commons, s 7-11. [Elektronisk].

- Tillgänglig: <http://www.e-ir.info/wp-content/uploads/R2P.pdf>. Hämtdatum: 2014-05-16.
- Wilhelmsson, Maria, 2009. "Sanning" och konsekvens- En diskursanalys av utbildningsmaterial kring så kallat hedersrelaterat våld" i *Pedagogiska meddelanden* nr 2/2009. Mittuniversitetet. [Elektronisk]. Tillgänglig: <http://www.diva-portal.org/smash/get/diva2:280401/FULLTEXT01.pdf>
Hämtdatum: 2014-05-16.
- Winther Jørgensen, Marianne – Phillips, Louise, 2011. *Diskursanalys som teori och metod*. Lund: Studentlitteratur.
- Walzer, Michael. 2004. *Arguing about war*. New York: Yale University Press.